

ಶಾಸನೋಕ್ತ ಬನ್ನೂರು ಸ್ಥಳನಾಮ

ಪುಟ್ಟರಾಜು ಸಿ. ಆರ್

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಸಂಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ,
ಮೈಸೂರು

Abstract:

ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರುಮಕೂಡಲು ನರಸೀಪುರ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಮೈಸೂರಿನ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ 25 ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಹ್ನಿಪುರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದು ಕಾವೇರಿ ನದಿಯ ಎಡದಂಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಬನ್ನೂರು ಪೌರಾಣಿಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸುಮಾರು ಐದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕುರು-ಪಾಂಡವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಯೂರ ಧ್ವಜ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರ ಧ್ವಜದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಪೌರಾಣಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ. ಬನ್ನೂರನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳು ಆಧಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಗಂಗರು, ಚೋಳರು, ಹೊಯ್ಸಳರು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು, ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಈ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಹಲವಾರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬನ್ನೂರು ಸ್ಥಳನಾಮದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

Keywords: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶಾಸನ, ಸ್ಥಳನಾಮ, ಬನ್ನೂರು, ವನ್ನಿಯೂರು, ಜನನಾದಚತುರ್ವೇದಿಮಂಗಲ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಒಂದು ಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶದ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರುಹುಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳನಾಮ ಅಧ್ಯಯನ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಥಳನಾಮಕ್ಕೂ ಅರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳನಾಮದ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಷಯ, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ರಾಜ-ಮಹಾರಾಜರು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಧರ್ಮಗಳು, ಐತಿಹಾಸಿಕ ವೀರರ ಪ್ರಭಾವವು ಬೀರಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಇಂದು ಬಹುಶಿಸ್ತಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ

ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದಂತೆ ಇದರ ಬೇರು ಬಹುಗಟ್ಟಿತನದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಾಸನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬನ್ನೂರು ಸ್ಥಳನಾಮವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಬನ್ನೂರು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. “ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು 11ನೇ ಶತಮಾನದ ಜನಾರ್ದನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ‘ವನ್ನಿಯೂರು, ಜನನಾದಚತುರ್ವೇದಿಮಂಗಲ’ ಎಂದು

Please cite this article as: ಪುಟ್ಟರಾಜು, ಸಿ. ಆರ್. (2024). ಶಾಸನೋಕ್ತ ಬನ್ನೂರು ಸ್ಥಳನಾಮ. ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್‌ನೋವೇಟಿವ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್, 3(2), 1-3

ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ.”¹ ಈ ಶಾಸನವು ಬನ್ನೂರಿನ ಸ್ಥಳದ ನಾಮವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ಮೊದಲ ಶಾಸನವಾಗಿದ್ದು ವನ್ನಿಯೂರಿಗೆ ಜನನಾಥಚತುರ್ವೇದಿಮಂಗಲ ಎಂಬ ಪ್ರತಿನಾಮದೇಯವಿತ್ತು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

“ಕ್ರಿ.ಶ. 1135ರ ಹೊಯ್ಸಳರ ರಾಜ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕಾಲದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿಯೂರು, ಜನನಾಥಚತುರ್ವೇದಿಮಂಗಲ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.”² “ಕ್ರಿ.ಶ.1192ರ ಹೊಯ್ಸಳ 2ನೇ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜನನಾದ ಚತುರ್ವೇದಿಮಂಗಲ ಮದುರಾಂಕಚತುರ್ವೇದಿಮಂಗಲ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ”³ “2ನೇ ಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲದ ಕ್ರಿ.ಶ. 1199ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿಯೂರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.”⁴ “ಕ್ರಿ.ಶ. 1367ರ ಕಾಲದ ಅತ್ತಿಹಳ್ಳಿಯ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಪುರವಾದ ಬನ್ನೂರು ಎಂದು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ.”⁵

“ಕ್ರಿ.ಶ. 1421ರ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ‘ಬನ್ನಿಯೂರು’ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.”⁶ “ಕ್ರಿ.ಶ. 1541ರ ವಿಜಯನಗರ ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ‘ವಹ್ನಿಪುರ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.”⁷ “ಕ್ರಿ.ಶ. 1553ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಹ್ನಿಪುರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿನಾಮದೇಯ ಬನ್ನೂರು”⁸ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ. “ಕ್ರಿ.ಶ 1615ರ ವಿಜಯನಗರದ

ಅರಸ ವೆಂಕಟಪತಿಯ ಕಾಲದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಹ್ನಿಪುರ ಪ್ರತಿನಾಮದೇಯ ಬನ್ನೂರು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ.”⁹

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬನ್ನೂರು ಪ್ರತಿನಾಮದೇಯವಾಗಿ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ.ಶ. 11ನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜನನಾದಚತುರ್ವೇದಿಮಂಗಲವೆಂತಲೂ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನನಾಥಚತುರ್ವೇದಿ ಮಂಗಲ, ಮಧುರಾಂಕಚತುರ್ವೇದಿಮಂಗಲವೆಂತಲೂ ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಪುರವೆಂದು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಬನ್ನೂರಿನ ಸ್ಥಳನಾಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಸಸ್ಯ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬನ್ನೂರು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಬನ್ನಿಮರಗಳು ಅತಿಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದವು ಆದ್ದರಿಂದ ಬನ್ನಿಯೂರು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಬನ್ನೂರು ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

“ಕನ್ನಡ ಮೂಲದ ಬನ್ನಿಮರದಿಂದ ಈ ಊರಿಗೆ ಬನ್ನೂರು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.”¹⁰ ಆದರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಬನ್ನಿಮರಗಳು ಇದ್ದವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಬನ್ನೂರು ಸ್ಥಳದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕ್ರಿ.ಶ. 11ನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ತಮಿಳು ಮಿಶ್ರಿತ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ‘ವನ್ನಿಯೂರು’ ಎಂದು ಮೊದಲು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ವನ್ನಿ ಎಂಬುದು ತಮಿಳು ಪದವಾಗಿದ್ದು ಅಗ್ನಿ, ಬೆಂಕಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ವನ್ನಿ

¹ ಗೋಪಾಲ್ ಬಾ.ರಾ. ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಪುಟ-5, ತಿ.ನರಸೀಪುರ ಶಾ-68, ಬನ್ನೂರು. ಪುಟ.459

² ಗೋಪಾಲ್ ಬಾ.ರಾ. ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಪುಟ-5, ತಿ.ನರಸೀಪುರ ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-69. ಬನ್ನೂರು, ಪುಟ.460

³ ಅದೇ. ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-67, ಬನ್ನೂರು. ಪುಟ.458

⁴ ಅದೇ. ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-64, ಬನ್ನೂರು. ಪುಟ.456

⁵ ಅದೇ. ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-73-74, ಬನ್ನೂರು. ಪುಟ.464

⁶ ಅದೇ. ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-60, ಬನ್ನೂರು. ಪುಟ.545

⁷ ಅದೇ. ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-55, ಬನ್ನೂರು. ಪುಟ.451

⁸ ಅದೇ. ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-45, ಬನ್ನೂರು. ಪುಟ.445

⁹ ಅದೇ. ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-50, ಬನ್ನೂರು. ಪುಟ.448

¹⁰ ರಾಜೇಂದ್ರಪ್ಪ ಎಸ್. ತಿರುಮಕೂಡಲು ನರಸೀಪುರ ತಾಲೂಕು ಗ್ರಾಂಪಂಚಾಯತ್. ಪುಟ.222

ಎಂಬ ಪದವು ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ವಹ್ನಿ' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು ವಹ್ನಿ ಎಂದರೆ ಅಗ್ನಿ, ಬೆಂಕಿ ಮತ್ತು ಶೌರ್ಯಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವನ್ನಿಯಾರ್ ಎಂಬ ಸಮುದಾಯ ಇಂದು ಇನ್ನೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದು ತಮ್ಮನ್ನು ಅಗ್ನಿಕುಲದವರು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. 11ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾದ ವನ್ನಿಯಾರು 12ನೇ ಶತಮಾನದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಬನ್ನಿಯಾರು (ವ>ಬ) ಆಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. 12ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಂದುಸಹಿತವಾಗಿ ಬಂದಿಯೂರಾಗಿ, 14ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂನೂರ ಎಂಬ ಹೆಸರು 16ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂನೂರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಕಾಲನಂತರ ಬನ್ನೂರು ಆಗಿದೆ.

**ವನ್ನಿಯಾರು>ಬನ್ನಿಯಾರು>ಬಂದಿಯಾರು>
ಬಂನೂರು>ಬಂನೂರು>ಬನ್ನೂರು**

ವಿಜಯನಗರ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಹ್ನಿಪುರ ಪ್ರತಿನಾಮದೇಯವಾದ ಬಂನೂರ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದು ವಹ್ನಿ ಎಂಬುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದವಾಗಿದ್ದು ಅಗ್ನಿ, ಬೆಂಕಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. 12ನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಬನ್ನೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಷ್ಠಿಕೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಡಾ.ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾರ "ಅಗ್ನಿಷ್ಠಿಕೆ ಎಂದರೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಆರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಮನೆಮನೆಗೆ ವಿತರಣೆ ಮಾಡಲು ಗ್ರಾಮದ ಜನ ಮಾಡಿದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ."¹¹ ಇದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬನ್ನೂರು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬೆಂಕಿಯು ಆರದಂತೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹಂಚುತ್ತಿದ್ದರು ಆದ್ದರಿಂದ ತಮಿಳಿನ ವನ್ನಿ (ಬೆಂಕಿ) ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಬನ್ನಿಯಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದು ವನ್ನಿಯಾರು>ಬನ್ನಿಯಾರು>ಬನ್ನೂರಾಗಿದೆ.

¹¹ ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ. ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ. ಪುಟ.497

ಹೀಗೆ 10ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 16ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ದೊರೆಯುವ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬನ್ನೂರು ಸ್ಥಳನಾಮವು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ. (2020). ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ (ಕ್ರಿ.ಶ 450-1150). ಸಪ್ತ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್.
- ಗೋಪಾಲ್ (ಸಂ.) ಬಾ.ರಾ (1976). ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಪುಟ-5. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.
- ಮಂಜುಶ್ರೀ ಎಸ್.ಪಿ. (2018). ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ. ನಯನ ಪ್ರಕಾಶನ.
- ನಾಯಕ ಹಾ.ಮಾ. (ಸಂ.). ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಸಂಪುಟ-09. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.